

euskal-arteaz

ayalde

Gizaldi onen leenengo urteetan Artearen euskal-eskola maitzen ari zan. Antziñan, artista on eta asko izan degu, eskultore ta irudigilleak (imajine-roak geienak), eta pintore batzuek, *Iriarte-ta*, *Etxabe-ta*, baiña denak kanpoko eskolero lotuta.

Ogei garren gizaldi ontan, ordea, gure artistak elkartuta, Euskal-erri-ko oitura, paisaje eta erriko jendea gaitzat artu zituzten, eta orduko estilo berriekin euskal-kutsuzko obrak sortzen asi ziran.

Antonio Maria Lekuona pintorea izan genuen aintzindari,

gaiaren aldetik beintzat. Gero, Guiard'ek eta Regoyos'ek impresionismoaren "aize freskua" ekarri ziguten Europa-tik. Eta gero, Etxebarria'k, Arteta'k eta Vazquez-Diaz'ek euskal-eskolaren oiñarriak jarri zituzten, Paris-en bereganatutako estilo berrien bidez, fauvisme, expresionisme, kubismoa eta olakoetaz.

Euskal-eskola gazte ura, maitu baiña leen, ondamendira joan zitzaigun matxinadaren leenengo tiroekin.

Gero utsune beltz eta luze xamar bat izan degu. Gure artistak berriz ere kanpoko eskoleroi itsatsiak egon dire, batez

ere Madril-goari; baiñan azken urte auetan leengo gurea berpiztutzeko gogoa nabaitzen da artista gazteen artean.

Orain, Donostia-n, bi talde sortu dira: UR-taldea eta GAUR-taldea. UR-taldekoak lau pintore ditugu. *Grazenea*, ondarrabitarra, *Arozena*, donostiarra, *Tapia*, agiñatarra, eta *Bizkarrondo*, donostiarra (au Birlintx bertsolariaren birrilloba).

Lau pintore auek paisaje-egilleak dira, eta estilo abstraktoetatik alderaturik, realidadearen ondoan dabilta.

GAUR-tarrak, ordea, abstrakto utsak ditugu. Zortzi dira; iru eskultore: *Oteiza*, oriotarra, *Txillida*, donostiarra, eta *Mendiburu*, ondarrabitarra. Eta bost pintore: *Amable*, Leon'darra, *Zumeta*, usurbildarra, *Ruiz Balerdi*, donostiarra, *Sistiaga*, ondarrabitarra, eta *Basterretxea*, bermeotarra. Geienak, ikusten denez, kostaldekoak, itxastarrak.

Jorge de Oteiza nork ez du ezagutzen? Artista zar-trebe, sari internazionalen irabazle, eskultore bikain, idazle zorrotz, izlari sutsu, artista gazteen gidari, lagun zintzoa. Azken urteetan Oteiza'k kezka aundia du, Arantzazu-Santutegi berri-rako bere lanaren debekatzeagatik. Baiñan, aditu dedanez, ba du baimena ango lanak ja-

rraitzeko, eta laister igoko omen da berriz ere Aloña-mendi alde-ra bere apostolu irikiari erremate ematera. Ala dedilla.

Eduardo Txillida da munduan euskal artista ezagunena gaurko egunetan. Sari internazional asko ditu. Bein, Txillida'ri galdegin nion bere artea, bere pentsamendua, nolakoa zen.

—“Ni ez naiz abstraktoa —erantzun zidan—. Nik Natura ez kopiatzearren, Naturaren lanak eta berak dituen sortzeko legeak estudiantzen ditut. Eta gero, Naturak bezela egiten ditut nere obrak”.

Auxe da itz gutxiekin, eta oker ez banago, Txillida'ren joera. Esango nuke, Txillida'k ez duela Natura kopiatzen, baizik-eta Naturari kopiatzen diola. Kopiatzen dio, alegia, bere sistema, bere sortzeko manera.

Adibide ximple bat jarri dezagun:

Eskultore batek bere jardineko arbol bat ez du kopiatu nai. Arbol ori ondo egiña dagola-ta, zertarako beste gezurrezko bat egin orren antzera? Baiñan arbol ori nola azi dan, adarrak nola bota dituen, enborazala nola artezitu zaion, zer fisika-legeak ibilli diran or bertarteko, ori dena, ta beste gauzak ere, ondo estudiantu ditu es-

kultoreak. Ikasi duenakin jar-
tzen da lanean. Bere lantegitik
eskultura bat ateratzen da. Ez

da arbol bat, ez du antzik ere,
baiñan arbol-sortzearen legeen
bidez egindako eskultura da.

Beste artistetaz ere pozik itzegingo nuke emen, danak merezi bai dute; esate baterako, Basterretxea, nere lagun maite, ta pintore ta eskultore trebe orretaz; Mendiburu'z, eta besteetaz ere, baiñan ez dut luzatu nai lantxo au.

Esan dezagun bakarrik GAUR-taldearen antzera besteak ere sortu dirala euskal-probintzietan: EMEN, ORAIN, DENOK, eta ola. Talde guztien asmoa bat bakarra da: leengo Artearen euskal-eskola berpiztutzea. Intenzio ona da, asmo txalogarria, bai, baiñan ori lortzea zailla izango da. Abstrakto-tendentziak ezpaitu balio Erri baten Artea besteenatik bereizteko.

Itzaldi batean nik esan nuen: "Euskal-eskola auxe izan da: Paris-en ikasitako estilo modernu berriakin, eta gaiaz gure paisajea eta jendea arturik, euskal artistak egindako obra".

Artista abstraktoeri, paisaje eta figurak baztertu ondoren, zer gelditzen zaie? GAUR-tarrak eta euskal artista abstrakto guztiak, kolore eta formak soilki dituzte euskal nortasuna agertzeko. Baiñan gure zero eta lur-koloreak edonun billatzen dira, Kantauri-ertz osoan esate baterako, eta emengo formak (industri eta artesaniazkoak?) nunai arki ditezke.

Orregatik, nere ustez, leengo euskal-eskola berpiztutzeko, edo beste berri bat sortzeko, UR-tarrak zuzenago da-biltza, GAUR-tarrak baiño.